ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Кафедра теорії і історії мистецтв

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор
з науково-педагогічної роботи
_____ Марина ТОКАР
«___» _____ 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

ОБОВ'ЯЗКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК11 ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОГО МИСТЕЦТВА
(шифр та назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
перший(бакалаврський) / другий (магістерський) / третій (освітньо-науковий)

галузь знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки

спеціальність В4 Образотворче мистецтво та реставрація

спеціалізація В4.03 Мистецтвознавство

освітня програма Мистецтвознавство

факультет Образотворче мистецтво

ХДАДМ 2026

2

Робоча програма навчальної дисципліни Історія зарубіжного мистецтва для здобувачів вищої освіти 1-3 курсу першого (бакалаврського) рівня зі спеціальності В4 Образотворче мистецтво та реставрація ОПП Мистецтвознавство.

Розробники: доцентка кафедри ТІМ,
кандидатка мистецтвознавства _____ Валентина ЧЕЧИК
(підпис) (ім'я та прізвище)

доцентка кафедри ТІМ,
кандидатка мистецтвознавства _____ Людмила МЕЛЬНИЧУК
(підпис) (ім'я та прізвище)

Робоча програма розроблена кафедрою Теорії і історії мистецтв та затверджена протоколом від «28» серпня 2026 року № 1

Завідувач кафедри _____ Вікторія БОГДАНОВА-НАЙДЕНКО
(підпис) (ім'я та прізвище)

Гарант освітньої програми _____ Людмила МЕЛЬНИЧУК
(підпис) (ім'я та прізвище)

УЗГОДЖЕНО
Декан факультету ОМ _____ Ольга ІВАЩЕНКО
(підпис) (ім'я та прізвище)

ЗАТВЕРДЖЕНО
Методичною радою ХДАДМ
Протокол від «04» вересня 2026 року № 26-05

АНОТАЦІЯ

Навчальна дисципліна «Історія зарубіжного мистецтва» охоплює розвиток образотворчого мистецтва та архітектури від доісторичної доби до середини XX століття. Курс побудований за хронологічним принципом і передбачає вивчення мистецтва давніх цивілізацій, античності, Середньовіччя, Відродження, маньєризму, Нового та Новітнього часу. Особливу увагу приділено історико-культурним передумовам художніх процесів, формуванню стилів і напрямів, розвитку видів і жанрів мистецтва, особливостям національних шкіл та творчості провідних майстрів. Дисципліна спрямована на формування системного уявлення про історію мистецтва, засвоєння фахової термінології та розвиток навичок аналізу, атрибуції й інтерпретації мистецьких творів.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 750 год (375 год. аудиторної роботи (200 лекційних і 175 семінарських і 375 год. самостійної роботи) для студентів денної форми навчання /25 кредитів ECTS.

ABSTRACT

The course “History of Foreign Art” covers the development of the visual arts and architecture from prehistoric times to the mid-twentieth century. Organised chronologically, it explores the art of ancient civilisations, Classical Antiquity, the Middle Ages, the Renaissance, Mannerism, and the early modern and modern periods. Particular attention is given to the historical and cultural contexts of artistic developments, the formation of styles and movements, the evolution of art forms and genres, the distinctive features of national schools, and the work of leading artists. The course aims to provide students with a systematic understanding of art history, a command of professional terminology, and skills in the analysis, attribution, and interpretation of works of art.

The course comprises 750 hours for full-time students: 375 contact hours, including 200 hours of lectures and 175 hours of seminars, and 375 hours of independent study. The course is worth 25 ECTS credits.

1. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма здобуття освіти</td><td>заочна форма здобуття освіти</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Кількість кредитів – 25</td><td>Галузь знань
В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
(шифр і назва)</td><td colspan="2">Обов’язкова</td></tr>
<tr><td>Спеціальність
В4 Образотворче мистецтво та реставрація
(шифр і назва)</td><td colspan="2">Мова навчання:
українська</td></tr>
<tr><td>Модулів – 5</td><td rowspan="5">Освітня програма
Мистецтвознавство</td><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>Змістових модулів – 10</td><td>1, 2, 3</td><td></td></tr>
<tr><td>Загальна кількість годин - 750</td><td colspan="2">Семестри</td></tr>
<tr><td rowspan="2"></td><td>1,2, 3, 4, 5</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td rowspan="11">Тижневих годин для денної форми навчання:
Аудиторних
1-ц семестр – 5
2-й семестр - 5
3-й семестр - 5
4-й семестр - 5
5-й семестр - 5</td><td rowspan="11">Рівень вищої освіти
перший (бакалаврський)</td><td>200</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>175</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Лабораторні</td></tr>
<tr><td>-</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>375</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Індивідуальні завдання:</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид контролю: іспит</td></tr>
</table>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Предмет навчальної дисципліни – історичний розвиток образотворчого мистецтва та архітектури від доісторичної доби до середини XX століття, основні етапи їх еволюції, художні системи, стилі, напрями, види і жанри, особливості національних шкіл, творчість провідних майстрів, а також закономірності художніх процесів у відповідних історичних і культурних контекстах.

Метою навчальної дисципліни «Історія зарубіжного мистецтва» є формування у здобувачів вищої освіти професійних компетентностей, необхідних для цілісного розуміння розвитку образотворчого мистецтва та архітектури від доісторичної доби до середини XX століття; засвоєння основних етапів, закономірностей і художніх явищ цього розвитку; набуття вмінь аналізувати еволюцію стилів, напрямів, видів і жанрів мистецтва, визначати особливості національних шкіл, здійснювати атрибуцію та інтерпретацію мистецьких творів у їхньому історико-культурному контексті. Особливу увагу приділено формуванню навичок критичного осмислення світової мистецької спадщини, розумінню її значення для розвитку культури та сучасної мистецтвознавчої практики.

Завдання навчальної дисципліни:

– сформувати у здобувачів вищої освіти цілісне уявлення про основні етапи розвитку зарубіжного мистецтва від доісторичної доби до середини XX століття;

– ознайомити здобувачів із провідними художніми явищами, стилями, напрямами, видами і жанрами мистецтва, національними школами та творчістю визначних майстрів;

– розкрити особливості розвитку мистецтва у взаємозв’язку з історичними, соціокультурними, політичними та релігійними процесами;

– поглибити розуміння регіональної та національної специфіки мистецтва, ролі окремих художніх центрів у формуванні й розвитку мистецьких традицій;

– сформувати навички формально-стилістичного, іконографічного та порівняльного аналізу, атрибуції й інтерпретації творів мистецтва різних історичних періодів;

– забезпечити засвоєння фахової мистецтвознавчої термінології та вміння коректно застосовувати її в усному й письмовому професійному мовленні;

– розвинути навички пошуку, опрацювання, критичного оцінювання та систематизації інформації з фахової літератури, музейних колекцій, каталогів, архівних і цифрових ресурсів для виконання навчальних та мистецтвознавчих досліджень.

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна дисципліна «Історія зарубжного мистецтва» ґрунтується на знаннях, уміннях і навичках, сформованих під час вивчення дисциплін «Історія світової і української культури», «Історія українського мистецтва», «Теорія мистецтва», «Основи наукових досліджень» у 1 та 2 семестрах. Опанування цих освітніх компонентів забезпечує розуміння історико-культурного контексту, окреслює базові мистецтвознавчі поняття та методи аналізу творів мистецтва, що є необхідною основою для поглибленого вивчення історії українського мистецтва.

Зміст навчальної дисципліни передбачає виконання:

МОДУЛЬ 1. МИСТЕЦТВО ДАВНЬОГО СВІТУ

Змістовий модуль 1. Мистецтво доісторичної доби, давніх цивілізацій та Егейського світу

Тема 1. Вступ до історії мистецтва. Мистецтво доісторичної доби
Тема 2. Архітектура та образотворче мистецтво Давнього Єгипту
Тема 3. Мистецтво давніх цивілізацій Межиріччя
Тема 4. Мистецтво Мінойської та Мікенської цивілізацій
Тема 5. Становлення давньогрецького мистецтва. Геометричний та архаїчний періоди.

Змістовий модуль 2. Античне та ранньохристиянське мистецтво

Тема 6. Давньогрецьке мистецтво класичного періоду
Тема 7. Мистецтво доби еллінізму
Тема 8. Мистецтво етрусків і Риму республіканської доби
Тема 9. Архітектура та образотворче мистецтво Римської імперії
Тема 10. Мистецтво пізньої Античності та ранньохристиянської доби

МОДУЛЬ 2. МИСТЕЦТВО ДОБИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Змістовий модуль 3. Мистецтво Візантії

Тема 11. Вступ до вивчення мистецтва Візантії. Ранньохристиянське мистецтво I – IV ст.
Тема 12. Мистецтво ранньовізантійського періоду V – VII ст.
Тема 13. Мистецтво періоду іконоборства (726–843 рр.).
Тема 14. Мистецтво середньовізантійського періоду. Македонське відродження.
Тема 15. Мистецтво Комніновської династії (1056–1204).
Тема 16. Мистецтво пізньовізантійського періоду. Палеологівський ренессанс.
Тема 17. Візантійська спадщина у країнах східного православ'я.

Змістовий модуль 4. Мистецтво середніх віків в Європі

Тема 18. Вступ до вивчення мистецтва середньовіччя. Дороманське мистецтво.
Тема 19. Особливості романського стилю. Мистецтво Оттонівської імперії.
Тема 20. Мистецтво Франції, Німеччини періоду романіки.
Тема 21. Мистецтво Італії, Іспанії, Англії періоду романіки.
Тема 22. Особливості готичного мистецтва. Мистецтво Франції..
Тема 23. Мистецтво Німеччини періоду готики.
Тема 24. Мистецтво Англії, Іспанії періоду готики.
Тема 25. Середньовічне мистецтво Центральної і Північної Європи.

Тема 26. Мистецтво Італії періоду готики. Проторенесанс. Інтернаціональна готика.

МОДУЛЬ 3. МИСТЕЦТВО ДОБИ ВІДРОДЖЕННЯ

Змістовий модуль 5. Мистецтво Відродження в Італії

Тема 27. Вступ до вивчення мистецтва Відродження.

Тема 28. Мистецтво Раннього Відродження в Італії. Італійські школи мистецтва Раннього Відродження .

Тема 29. Високе Відродження в Італії.

Тема 30. Мистецтво Пізнього Відродження. Маньєризм.

Змістовий модуль 6. Мистецтво Північного Відродження

Тема 31. Мистецтво Відродження в Нідерландах.

Тема 32. Мистецтво Відродження в Німеччині.

Тема 33. Мистецтво Відродження у Франції.

Тема 34. Мистецтво Відродження в Іспанії.

МОДУЛЬ 4. ЄВРОПЕЙСЬКЕ МИСТЕЦТВО XVII–XVIII СТОЛІТЬ

Змістовий модуль 7. Європейське мистецтво XVII – першої половини XVIII століття.

Тема 35. Італійське мистецтво XVII століття. Формування і розвиток бароко

Тема 36. Мистецтво Фландрії та Іспанії XVII століття

Тема 37. Французьке мистецтво XVII століття. Бароко і класицизм

Тема 38. Голландське мистецтво XVII століття

Тема 39. Європейське мистецтво першої половини XVIII століття. Пізнє бароко і рококо

Змістовий модуль 8. Європейське мистецтво XVIII – початку XIX століття.

Тема 40. Художня культура Європи доби Просвітництва

Тема 41. Класицизм у європейському образотворчому мистецтві

Тема 42. Французький класицизм і його європейські варіанти

Тема 43. Романтизм як художній напрям кінця XVIII – початку XIX ст.

Тема 44. Національні школи романтизму в європейському мистецтві.

МОДУЛЬ 5. ЗАХІДНЕ МИСТЕЦТВО XIX – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XX СТОЛІТТЯ

Змістовий модуль 9. Західне мистецтво середини XIX – початку XX століття

Тема 45. Реалізм у західноєвропейському мистецтві середини і другої половини XIX століття

Тема 46. Імпресіонізм у французькому та європейському мистецтві другої половини XIX століття

Тема 47. Постімпресіонізм: основні художні концепції та творчість провідних майстрів

Тема 48. Символізм у європейському мистецтві кінця XIX – початку XX століття

Тема 49. Модерн в образотворчому мистецтві Європи кінця XIX – початку XX століття

Змістовий модуль 10. Західне мистецтво першої половини XX століття

Тема 50. Фовізм та експресіонізм у європейському мистецтві початку XX століття
Тема 51. Кубізм, футуризм і становлення абстрактного мистецтва
Тема 52. Дадаїзм і сюрреалізм у західному мистецтві
Тема 53. Європейське мистецтво міжвоєнного періоду: «повернення до порядку», метафізичний живопис, нова речевість і магічний реалізм
Тема 54. Західне мистецтво 1930–1940-х років: мистецтво тоталітарних режимів і художні процеси періоду Другої світової війни

3. Компетентності та програмні результати навчання навчальної дисципліни (згідно з освітньою програмою)

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання
Загальні (базові компетентності): ЗК2: Здатність зберігати і примножувати культурно-мистецькі, екологічні, моральні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК3: здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; ЗК5: здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; ЗК6: здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; ЗК8: Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК9: здатність генерувати нові ідеї (креативність). **Спеціалізовані (фахові) компетентності:** ФК1: здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметно- просторового та візуального середовища; ФК5: здатність генерувати авторські інноваційні пошуки в практику сучасного мистецтва; ФК8: Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності. ФК10: здатність усвідомлювати важливість виконання своєї частини роботи в команді;	ПРН2: виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях; ПРН5: аналізувати та обробляти інформацію з різних джерел; ПРН6: Застосовувати знання з історії мистецтв у професійній діяльності, впроваджувати український та зарубіжний мистецький досвід. ПРН11: Трактувати формотворчі засоби образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства, комплексно визначати їхню функціональну та естетичну специфіку у комунікативному просторі. ПРН12: Володіти фаховою термінологією, теорією і методикою образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації мистецьких творів; ПРН13: Розуміти вагому роль українських етномистецьких традицій у стильових рішеннях творів образотворчого, декоративного та сучасного візуального мистецтва. ПРН14: популяризувати надбання національної та всесвітньої культурної спадщини, а також сприяти проявам патріотизму,

визначати пріоритети професійної діяльності; ФК12: здатність презентувати художні твори та мистецтвознавчі дослідження у вітчизняному та міжнародному контекстах.	національного самоусвідомлення та етнокультурної самоідентифікації;

4. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. МИСТЕЦТВО ДАВНЬОГО СВІТУ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. МИСТЕЦТВО ДОІСТОРИЧНОЇ ДОБИ, ДАВНІХ ЦИВІЛІЗАЦІЙ ТА ЕГЕЙСЬКОГО СВІТУ

Тема 1. Вступ до історії мистецтва. Мистецтво доісторичної доби

Історія мистецтва як наукова дисципліна. Поняття виду, жанру, стилю, художньої школи та мистецької пам'ятки. Основні принципи періодизації історії мистецтва. Походження образотворчої діяльності та її зв'язок із міфологічними уявленнями, ритуалом і повсякденним життям. Мистецтво палеоліту: печерний живопис, гравійовані зображення, дрібна пластика. Художні комплекси Альтаміри, Ласко і Шове. Зміни образної системи в мистецтві мезоліту. Неолітична кераміка, орнамент і розвиток знакових форм. Мегалітичні споруди та їхні основні типи. Мистецтво доби бронзи і раннього заліза. Формування первинних засобів художньої виразності: лінії, кольору, ритму, силуету й узагальненої пластичної форми.

Тема 2. Архітектура та образотворче мистецтво Давнього Єгипту

Періодизація мистецтва Давнього Єгипту та його зв'язок із релігійними уявленнями, культом фараона і заупокійною обрядовістю. Формування канону та принципів зображення людини. Архітектура мастаб і пірамід Давнього царства. Пірамідний комплекс у Гізі. Скульптурний портрет, статуї фараонів, писарів і приватних осіб. Храмові й поховальні комплекси Середнього та Нового царств. Ансамблі Карнака і Луксора, скельні храми Абу-Сімбела. Рельєф і настінний живопис, співвідношення зображення та ієрогліфічного тексту. Амарнський період і реформа образної системи за правління Ехнатона. Портрети Нефертіті. Мистецтво гробниці Тутанхамона. Традиція та зміни в єгипетському мистецтві пізніх періодів.

Тема 3. Мистецтво давніх цивілізацій Межиріччя

Природні, історичні та релігійні умови розвитку мистецтва Межиріччя. Міста-держави Шумеру, храм як центр суспільного й культурного життя. Зикурат, його конструкція та символічне значення. Шумерська скульптура, вотивні статуї, рельєфи й циліндричні печатки. «Штандарт з Ура» та мистецтво царських поховань. Аккадське мистецтво, образ правителя і нові принципи пластичної виразності. Стела Нарам-Суена. Вавилонське мистецтво і стела законів Хаммурапі. Ассирійські палацові комплекси, монументальна скульптура та рельєфні цикли з воєнними й мисливськими сценами. Нововавилонське мистецтво, брама Іштар та архітектурна поліхромія. Спільні риси й відмінності художніх традицій народів Межиріччя.

Тема 4. Мистецтво Мінойської та Мікенської цивілізацій

Егейський світ доби бронзи та його місце між культурами Стародавнього Сходу й античною Грецією. Мінойська цивілізація Криту. Палацові комплекси Кносса, Феста і Маллії, особливості планування та організації простору. Мінойський фресковий живопис, образи природи, ритуальні сцени, динаміка руху й декоративність кольору. Кераміка стилів Камарес і морського стилю. Дрібна пластика та ювелірне мистецтво. Мікенська цивілізація материкової Греції. Укріплені палацові центри Мікен і Тиринфа, циклопічна кладка, Левова брама. Купольні гробниці та поховальні

комплекси. Золоті вироби з Мікен, зброя, рельєфи й настінний живопис. Відмінності мінойської та мікенської художніх традицій.

Тема 5. Становлення давньогрецького мистецтва. Геометричний та архаїчний періоди

Формування давньогрецької культури після занепаду мікенських центрів. Геометричний стиль у вазописі, орнаментальна система та поява багатофігурних сцен. Дипілонські амфори і кратери. Становлення поліса, розвиток міфології та формування спільної системи художніх образів. Архаїчна храмова архітектура, виникнення доричного та іонічного ордерів. Типи давньогрецького храму та взаємозв'язок конструкції, пропорцій і скульптурного декору. Монументальна й дрібна пластика. Статуї куросів і кор, фронтальні композиції, «архаїчна усмішка», поступове опанування анатомічної будови людського тіла. Чорнофігурний і червонофігурний вазопис, творчість Ексекія та Євфронія. Підготовка художніх принципів класичного періоду.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. АНТИЧНЕ ТА РАННЬОХРИСТИЯНСЬКЕ МИСТЕЦТВО

Тема 6. Давньогрецьке мистецтво класичного періоду

Історичні та культурні передумови розквіту давньогрецького мистецтва V–IV століть до н. е. Формування класичного ідеалу гармонійної людини. Рання класика і подолання архаїчної умовності. Скульптура Мирона, принципи передавання руху. Поліклет і вчення про пропорції людського тіла. Висока класика та ансамбль Афінського акрополя. Парфенон, його архітектурна структура і скульптурний декор. Творчість Фідія. Пізня класика, індивідуалізація образу й посилення емоційної виразності. Скульптура Праксителя, Скопаса і Лісіппа. Розвиток надгробної пластики. Червонофігурний вазопис і пошуки просторової побудови зображення. Класичне мистецтво як основа подальшого розвитку європейської художньої традиції.

Тема 7. Мистецтво доби еллінізму

Елліністичний світ після завоювань Александра Македонського. Взаємодія грецьких і східних художніх традицій. Нові культурні центри: Александрія, Пергам, Антіохія та Родос. Розвиток містобудування, палацових і громадських ансамблів. Урочистість, масштабність і театралізація художнього простору. Різноманітність скульптурних образів: героїчне, драматичне, побутове, гротескне й інтимне. Пергамський вівтар і тема боротьби богів із гігантами. Родоська школа, група «Лаокоон та його сини», «Ніка Самофракійська». Ідеалізована пластика «Афродіти Мілоської». Реалістичний портрет і зображення людей різного віку та соціального становища. Елліністична мозаїка, декоративний живопис і дрібна пластика. Значення еллінізму для мистецтва Стародавнього Риму.

Тема 8. Мистецтво етрусків і Риму республіканської доби

Етруська цивілізація та її роль у формуванні римської художньої культури. Храмова архітектура, теракотовий декор і скульптура. Поховальні комплекси Тарквіній і Черветері, настінні розписи з бенкетними, ритуальними та спортивними сценами. Етруський скульптурний портрет, саркофаги й бронзове литво. Формування Римської республіки та засвоєння етруських і грецьких традицій. Розвиток інженерних споруд, доріг, мостів і акведуків. Римський храм і громадський простір. Веристичний портрет, культ предків і традиція воскових масок. Історичний рельєф

та утвердження образу громадянина. Завоювання грецьких земель і ввезення творів мистецтва до Риму. Початкові стилі римського настінного живопису.

Тема 9. Архітектура та образотворче мистецтво Римської імперії

Мистецтво Римської імперії як засіб утвердження державної влади та імператорської ідеології. Рим як центр монументального будівництва. Імператорські форуми, тріумфальні арки, амфітеатри, терми й акведуки. Колізей і поєднання конструктивної системи з ордерним декором. Пантеон, особливості його просторового й світлового вирішення. Імператорський портрет від Августа до пізніх Антонінів. Поєднання ідеалізації та індивідуальної характеристики. Історичний рельєф Вівтаря Миру, арки Тита і колони Траяна. Помпейський настінний живопис, його основні стилі, міфологічні композиції та натюрморти. Римська мозаїка, скульптура і саркофаги. Провінційні варіанти римського мистецтва та взаємодія з місцевими традиціями.

Тема 10. Мистецтво пізньої Античності та ранньохристиянської доби

Криза античної культури та зміни художньої системи у III–VI століттях. Посилення умовності, фронтальності, ієрархічності й символічного змісту образу. Портрети доби тетрархії, колос Костянтина, рельєфи арки Костянтина. Поширення християнства і формування ранньохристиянської іконографії. Катакомбний живопис, символічні образи риби, виноградної лози, Доброго Пастиря та Оранти. Ранньохристиянські саркофаги, поєднання біблійних сюжетів з античними пластичними формами. Базиліка як основний тип християнського храму. Мозаїчні ансамблі Рима, Равенни та інших центрів. Образ Христа, апостолів і мучеників. Перехід від тілесно-пластичного античного образу до духовної й символічної системи середньовічного мистецтва.

МОДУЛЬ 2. МИСТЕЦТВО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. МИСТЕЦТВО ВІЗАНТІЇ

Тема 11. Вступ до вивчення мистецтва Візантії. Ранньохристиянське мистецтво I – IV ст.

Історичні та світоглядні передумови формування візантійської художньої культури. Поширення християнства і становлення нової системи сакральних образів. Катакомбний живопис, ранньохристиянська символіка, скульптурне оздоблення саркофагів. Поєднання біблійних сюжетів з античними художніми формами. Формування образів Христа, Богоматері, апостолів і мучеників. Виникнення перших християнських споруд, утвердження базиліки як основного типу храму та вироблення принципів організації його внутрішнього простору. Розвиток монументального живопису і декоративного оздоблення.

Тема 12. Мистецтво ранньовізантійського періоду V – VII ст.

Становлення художньої системи Візантії та розквіт мистецтва за доби імператора Юстиніана. Архітектура Константинополя, Равенни й інших центрів імперії. Храм Святої Софії та особливості його конструктивного, просторового і світлового вирішення. Мозаїчні ансамблі Равенни, їхня іконографія, композиційна побудова та символіка. Розвиток іконопису, книжкової мініатюри і декоративно-ужиткового мистецтва. Утвердження ієрархічної структури сакрального образу та поступовий відхід від античної тілесно-пластичної традиції в зображенні людини.

Тема 13. Мистецтво періоду іконоборства (726–843 рр.)

Релігійні, політичні та суспільні причини іконоборства, його основні етапи й наслідки для візантійського мистецтва. Заборона шанування священних зображень і знищення значної частини монументальних ансамблів та ікон. Поширення хреста, рослинного орнаменту, зображень тварин і світських сюжетів. Богословське обґрунтування іконошанування. Відновлення культу ікон у 843 році та передумови подальшого розвитку сакрального мистецтва. Зміни у храмовому оздобленні, книжковій мініатюрі та декоративному мистецтві доби.

Тема 14. Мистецтво середньовізантійського періоду. Македонське відродження

Розвиток візантійського мистецтва після відновлення іконошанування та культурне піднесення доби Македонської династії. Формування хрестово-купольного типу храму й усталення системи його монументального оздоблення. Розміщення сакральних образів відповідно до символіки архітектурного простору. Звернення до античної художньої спадщини у книжковій мініатюрі та світському мистецтві. Розвиток іконопису, емалі, різьблення по слоновій кістці й художнього металу. Вироблення стійких іконографічних схем і принципів зображення священної історії.

Тема 15. Мистецтво Комніновської династії (1056–1204)

Основні тенденції розвитку візантійської архітектури та образотворчого мистецтва XI–XII століть. Посилення духовної зосередженості, емоційної напруженості й лінійної виразності образів. Розвиток монументального живопису, іконопису, книжкової мініатюри та декоративно-ужиткового мистецтва. Формування нових іконографічних типів Христа і Богоматері. Мозаїчні й фрескові ансамблі Константинополя, Балкан та інших центрів. Поширення комнінівської художньої традиції за межами імперії. Особливості композиції, колориту, ритму та пластичного вирішення людських постатей.

Тема 16. Мистецтво пізньовізантійського періоду. Палеологівський ренессанс

Історичні обставини розвитку візантійського мистецтва після відновлення імперії у 1261 році. Оновлення художньої мови за доби Палеологів, посилення інтересу до античної спадщини, просторової побудови та емоційної виразності образів. Динаміка багатофігурних композицій, розмаїття поз і жестів, збагачення архітектурних та пейзажних мотивів. Мозаїки й фрески монастиря Хора. Провідні осередки пізньовізантійського живопису та їхні особливості. Вплив палеологівського мистецтва на художню культуру православних країн.

Тема 17. Візантійська спадщина у країнах східного православ'я

Поширення візантійських архітектурних типів, іконографічних схем і принципів монументального оздоблення у країнах православного світу. Особливості засвоєння візантійської традиції в мистецтві Болгарії, Сербії, Грузії, Вірменії та Русі-України. Роль майстрів, художніх осередків і культурних контактів у передаванні мистецького досвіду. Взаємодія візантійських взірців із місцевими будівельними та образотворчими традиціями. Формування регіональних шкіл сакрального мистецтва. Особливості архітектури, монументального живопису, іконопису та книжкової мініатюри окремих осередків.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. МИСТЕЦТВО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ В ЗАХІДНІЙ ЄВРОПІ

Тема 18. Вступ до вивчення мистецтва середньовіччя. Дороманське мистецтво.

Історичні, релігійні та світоглядні засади західноєвропейського середньовічного мистецтва. Роль християнства, монастирів і королівських дворів у розвитку художньої культури. Спадщина пізньої Античності та мистецтво варварських

народів. Архітектура, книжкова мініатюра, художній метал і різьблення доби Меровінгів та Каролінгів. Каролінзьке відродження, звернення до античних зразків і формування нових принципів храмового будівництва. Мистецтво лангобардів, вестготів, кельтів і ранньосередньовічної Англії. Основні етапи та межі дороманського періоду.

Тема 19. Особливості романського стилю. Мистецтво Оттонівської імперії

Формування романського стилю та його провідні ознаки в архітектурі й образотворчому мистецтві. Розвиток монументального храмового будівництва, типи базилік, конструкція склепінь і організація внутрішнього простору. Мистецтво Оттонівської імперії, його зв'язок із каролінзькою та візантійською традиціями. Архітектура, книжкова мініатюра, ювелірне мистецтво і скульптура X–XI століть. Формування образної системи романського мистецтва, підпорядкування оздоблення архітектурній структурі храму. Символіка храму та його скульптурного декору.

Тема 20. Мистецтво Франції, Німеччини періоду романіки

Особливості розвитку романської архітектури та образотворчого мистецтва Франції й Німеччини. Регіональні архітектурні школи Франції, типи монастирських і паломницьких храмів. Скульптурне оздоблення порталів, капітелей та інтер'єрів. Ансамблі Муассака, Отена і Везле, їхня іконографія та пластичне вирішення. Романська архітектура Німеччини, імперські собори Шпаєра, Вормса і Майнца. Монументальний живопис, книжкова мініатюра та декоративно-ужиткове мистецтво обох країн. Співвідношення спільних стильових ознак і місцевих традицій.

Тема 21. Мистецтво Італії, Іспанії, Англії періоду романіки

Національні й регіональні особливості романського мистецтва Італії, Іспанії та Англії. Зв'язок італійської архітектури з античною і ранньохристиянською спадщиною, своєрідність тосканської та ломбардської шкіл. Взаємодія християнських та ісламських традицій у мистецтві Іспанії. Романська архітектура Англії після нормандського завоювання. Монументальна скульптура, фресковий живопис, книжкова мініатюра, художній метал і вишивка. Порівняння конструктивних, просторових та декоративних рішень різних художніх осередків. Провідні пам'ятки та художні центри кожної країни.

Тема 22. Особливості готичного мистецтва. Мистецтво Франції

Історичні та художні передумови виникнення готичного мистецтва у Франції. Роль абата Сугерія і перебудови монастирської церкви Сен-Дені. Формування каркасної конструкції готичного собору, взаємодія архітектури, скульптури та вітража. Собори Парижа, Шартра, Реймса й Ам'єна, особливості їхнього просторового і пластичного вирішення. Еволюція французької готичної скульптури, розвиток вітража, книжкової мініатюри та декоративного мистецтва. Зміни в трактуванні людського образу. Собор як втілення християнської картини світу.

Тема 23. Мистецтво Німеччини періоду готики

Особливості становлення та розвитку готичного мистецтва в Німеччині. Засвоєння французької конструктивної системи й формування місцевих типів храмової архітектури. Кельнський собор, церква Святої Єлизавети в Марбурзі та інші провідні пам'ятки. Експресивність і психологічна напруженість німецької готичної скульптури. Скульптурні ансамблі Бамберга й Наумбурга. Розвиток дерев'яної пластики, вітража, книжкової мініатюри та станкового живопису пізнього Середньовіччя. Особливості іконографії та пластичної мови надгробків і вівтарів.

Тема 24. Мистецтво Англії, Іспанії періоду готики

Національні особливості готичної архітектури та образотворчого мистецтва Англії й Іспанії. Основні етапи англійської готики, своєрідність конструкції, планування і декоративного оздоблення соборів. Вестмінстерське абатство, собори Солсбері, Лінкольна та Глостера. Взаємодія французької готики, місцевих і мавританських традицій в Іспанії. Собори Бургоса, Леона і Толедо. Розвиток скульптури, вітража, книжкової мініатюри та декоративно-ужиткового мистецтва обох країн. Спільні риси та відмінності національних художніх шкіл.

Тема 25. Середньовічне мистецтво Центральної і Північної Європи

Регіональне розмаїття середньовічного мистецтва Центральної та Північної Європи. Поширення романських і готичних форм у Чехії, Польщі, Угорщині, Скандинавії та країнах Балтії. Взаємодія західноєвропейських художніх зразків із місцевими будівельними й декоративними традиціями. Кам'яна і цегляна готика, дерев'яні храми Скандинавії, міська та замкова архітектура. Розвиток монументальної й дерев'яної скульптури, вівтарного живопису, книжкової мініатюри та художніх ремесел. Основні пам'ятки та художні осередки кожного регіону.

Тема 26. Мистецтво Італії періоду готики. Проторенесанс. Інтернаціональна готика

Особливості розвитку готичного мистецтва в Італії та його зв'язок з античною і ранньохристиянською спадщиною. Архітектура і скульптура італійських міст XIII–XIV століть. Творчість Нікколо і Джованні Пізано, Арнольфо ді Камбіо. Проторенесанс у живописі Флоренції та Сієни, творчість Чімабуе, Джотто, Дуччо і Сімоне Мартіні. Формування інтернаціональної готики, її придворна культура, стилістичні ознаки та поширення в європейському мистецтві. Вплив італійських майстрів на європейське придворне мистецтво.

МОДУЛЬ 3. МИСТЕЦТВО ВІДРОДЖЕННЯ І МАНЬЄРИЗМУ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5. МИСТЕЦТВО ВІДРОДЖЕННЯ В ІТАЛІЇ.

Тема 27. Вступ до вивчення мистецтва Відродження

Історичні, соціальні та культурні передумови формування мистецтва Відродження. Гуманізм і нове розуміння людини, природи та античної спадщини. Зміни у статусі художника, розвиток теорії мистецтва і становлення нової системи жанрів. Періодизація італійського Відродження та його провідні художні центри. Відкриття лінійної перспективи, вивчення анатомії, пропорцій і закономірностей простору. Взаємозв'язок архітектури, скульптури й живопису у формуванні ренесансної художньої культури та її ідеалів.

Тема 28. Мистецтво Раннього Відродження в Італії. Італійські школи мистецтва Раннього Відродження

Формування художніх принципів Раннього Відродження у мистецтві Італії XV століття. Флоренція як провідний центр нової культури. Архітектурні пошуки Філіппо Брунеллескі, скульптура Донателло і Лоренцо Гіберті, живопис Мазаччо, Фра Анджеліко та Сандро Боттічеллі. Розвиток перспективи, анатомічних студій і реалістичного зображення простору. Особливості художніх шкіл Умбрії, Падуї, Феррари та Венеції. Поширення ренесансних ідей і збереження місцевих мистецьких традицій у творчості провідних майстрів.

Тема 29. Високе Відродження в Італії

Розквіт італійського мистецтва наприкінці XV — у першій третині XVI століття. Формування гармонійного образу людини та цілісного художнього простору. Творчість Леонардо да Вінчі, Рафаеля Санті й Мікеланджело Буонарроті, особливості їхніх образних і пластичних систем. Рим і Флоренція як провідні мистецькі центри. Архітектура Донато Браманте та проєктування собору Святого Петра. Синтез наукового пізнання, античної спадщини й гуманістичного ідеалу в мистецтві доби.

Тема 30. Мистецтво Пізнього Відродження. Маньєризм

Криза ренесансного світобачення і трансформація художніх принципів Високого Відродження у XVI столітті. Пізня творчість Мікеланджело, розвиток венеційської школи у живописі Тиціана, Веронезе і Тінторетто. Формування маньєризму, його інтелектуалізм, ускладнені композиції, видовжені пропорції, напружений колорит і просторові деформації. Творчість Понтормо, Парміджаніно, Бронзіно та Джуліо Романо. Поширення маньєризму поза Італією та формування його регіональних варіантів у європейському мистецтві другої половини століття.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6. МИСТЕЦТВО ПІВНІЧНОГО ВІДРОДЖЕННЯ. МАНЬЄРИЗМ

Тема 31. Мистецтво Відродження в Нідерландах

Історичні та культурні передумови Північного Відродження в Нідерландах. Збереження середньовічної символіки, увага до предметного світу, природи й повсякденного життя. Розвиток олійного живопису та особливості художньої мови нідерландських майстрів. Творчість Яна ван Ейка, Рогіра ван дер Вейдена, Гуго ван дер Гуса та Ганса Мемлінга. Мистецтво Ієроніма Босха і Пітера Брейгеля Старшого. Еволюція вівтарної картини, портрета, пейзажу та побутового жанру в XV–XVI століттях.

Тема 32. Мистецтво Відродження в Німеччині

Особливості розвитку ренесансного мистецтва в Німеччині та його зв’язок із Реформацією, гуманізмом і книгодрукуванням. Роль графіки у поширенні нових художніх ідей. Творчість Альбрехта Дюрера, поєднання північної традиції з досягненнями італійського Відродження. Живопис Маттіаса Грюневальда, Лукаса Кранаха Старшого та Ганса Гольбайна Молодшого. Розвиток портрета, релігійної картини, гравюри на дереві й міді. Художні осередки Нюрнберга, Аугсбурга і Віттенберга та їхня культурна своєрідність.

Тема 33. Мистецтво Відродження у Франції

Історичні та культурні умови формування французького Відродження. Зв’язки з мистецтвом Італії та збереження національних готичних традицій. Розвиток замкової й палацової архітектури, ансамблі долини Луари та перебудова Лувру. Школа Фонтенбло і поширення маньєристичних принципів у живописі, скульптурі та декоративному мистецтві. Творчість Жана і Франсуа Клуе, Жана Гужона, Філібера Делорма та П’єра Леско. Формування придворного портрета й розвиток синтезу мистецтв у французьких резиденціях.

Тема 34. Мистецтво Відродження в Іспанії

Своєрідність іспанського мистецтва XVI століття, зумовлена поєднанням ренесансних ідей, місцевих середньовічних традицій і духовної культури Контрреформації. Архітектура платереско, стиль ерререско та ансамбль Ескоріала. Розвиток поліхромної дерев’яної скульптури, релігійного живопису і придворного портрета. Творчість Педро Берругете, Луїса де Моралеса та Алонсо Берругете.

Мистецтво Ель Греко, його просторові деформації, видовжені пропорції, напружений колорит і духовна експресія. Взаємодія ренесансних та маньєристичних тенденцій у мистецтві Іспанії.

МОДУЛЬ 4. ЄВРОПЕЙСЬКЕ МИСТЕЦТВО XVII–XVIII СТОЛІТЬ
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 7. ЄВРОПЕЙСЬКЕ МИСТЕЦТВО XVII – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XVIII СТОЛІТТЯ.

Тема 35. Італійське мистецтво XVII століття. Формування і розвиток бароко.

Італія як провідний осередок формування бароко. Історико-культурні передумови розвитку мистецтва XVII століття. Болонський академізм і діяльність братів Карраччі. Синтез традицій Високого Відродження, натурного спостереження та академічної нормативності. Творчість Караваджо: нове трактування релігійної картини, драматургія світла, конкретність образів. Поширення караваджизму в італійському та європейському живописі. Творчість Артемізії Джентілескі, Гвідо Рені та Гверчіно. Монументально-декоративний живопис П'єтро да Кортони. Барокова скульптура Лоренцо Берніні: динаміка пластичної форми, емоційна напруженість, поєднання реального та ілюзорного простору. Роль італійського мистецтва у становленні європейських національних шкіл XVII століття.

Тема 36. Мистецтво Фландрії та Іспанії XVII століття

Історичні та релігійні умови розвитку мистецтва Фландрії та Іспанії. Придворне й церковне замовлення, вплив ідей Контрреформації. Фламандське бароко, його життєствердний характер, динаміка композиції, насиченість кольору та жанрове розмаїття. Творчість Пітера Пауля Рубенса: міфологічні, релігійні, алегоричні композиції та портрети. Парадний портрет Антоніса ван Дейка. Побутові й міфологічні образи Якоба Йорданса. Драматизм і натуралістична виразність живопису Хусепе де Рібери. Релігійні композиції Франсіско де Сурбарана і Бартоломе Естебана Мурільйо. Творчість Дієго Веласкеса: придворний портрет, історичний і побутовий жанри, проблеми простору та живописного бачення.

Тема 37. Французьке мистецтво XVII століття. Бароко і класицизм

Формування французької національної художньої школи в умовах абсолютної монархії та централізації мистецького життя. Співіснування барокових, караваджистських і класицистичних тенденцій. Світло, простір і стримана емоційність у творчості Жоржа де Латура. Побутова тематика та образи селян у живописі братів Ленен. Класицистична система Нікола Пуссена: раціональна побудова композиції, історичний і міфологічний сюжет, морально-філософський зміст. Ідеальний пейзаж Клода Лоррена. Заснування Королівської академії живопису і скульптури, утвердження ієрархії жанрів та академічної нормативності. Офіційне придворне мистецтво Шарля Лебрена. Парадний портрет у творчості Гіацинта Ріго.

Тема 38. Голландське мистецтво XVII століття

Суспільні та культурні умови розвитку мистецтва Голландської республіки. Протестантська культура, міське середовище, відкритий художній ринок і приватне замовлення. Жанрова спеціалізація голландських живописців. Індивідуальний і груповий портрет у творчості Франса Галса. Біблійні, міфологічні та історичні

композиції Рембрандта; психологізм портретів і автопортретів; світло як засіб образної виразності. Побутовий жанр у творчості Яна Вермера, Пітера де Гоха та Яна Стена. Національний пейзаж Якоба ван Рейсдала. Морський пейзаж і анімалістичний жанр. Типологія голландського натюрморту: «сніданки», «розкішні натюрморти», квіти, vanitas. Своєрідність голландської художньої школи в європейському мистецтві XVII століття.

Тема 39. Європейське мистецтво першої половини XVIII століття. Пізнє бароко і рококо

Європейська художня культура першої половини XVIII століття. Пізнє бароко і формування рококо. Придворне середовище, салонна культура та поширення приватного замовлення. Камерність, декоративність, витонченість колориту, театралізація образів. Теми дозвілля, кохання, гри та уявної пасторальної природи. Творчість Антуана Ватто і жанр «галантних свят». Міфологічні, пасторальні та декоративні композиції Франсуа Буше. Портретне мистецтво Розальби Карр'єри. Побутовий жанр і натюрморт Жана-Батиста Сімеона Шардена. Монументально-декоративний живопис Джованні Баттіста Тьєполо. Англійська школа першої половини XVIII століття. Морально-сатиричні серії Вільяма Гоґарта. Національні варіанти пізнього бароко і рококо.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 8. ЄВРОПЕЙСЬКЕ МИСТЕЦТВО XVIII – ПОЧАТКУ XIX СТОЛІТТЯ.

Тема 40. Художня культура Європи доби Просвітництва

Просвітництво як інтелектуальний і культурний рух XVIII століття. Ідеї розуму, природного права, суспільного прогресу та виховання людини. Зміни у становищі митця і формах художнього життя. Академії мистецтв, Салони, публічні виставки, художня критика та розширення кола глядачів. Дені Дідро і формування критичного дискурсу про мистецтво. Інтерес до повсякденного життя, моральної проблематики та суспільних суперечностей. Творчість Жана-Батиста Греза. Англійська художня школа XVIII століття: портрети Джошуа Рейнольдса і Томаса Гейнсборо, науково-промислова тематика Джозефа Райта з Дербі. Сатирична графіка Вільяма Гоґарта. Передумови формування європейського неокласицизму.

Тема 41. Класицизм у європейському образотворчому мистецтві

Формування неокласицизму в європейському мистецтві другої половини XVIII століття. Археологічні відкриття в Геркуланумі та Помпеях, нове осмислення античної спадщини. Теоретичні погляди Йоганна Йоахіма Вінкельмана. Рим як міжнародний центр неокласицистичного руху. Нормативність художньої форми, ясність композиції, пластична визначеність, перевага історичних, міфологічних і морально-повчальних сюжетів. Творчість Антона Рафаеля Менгса. Неокласицистична скульптура Антоніо Канови та Бертеля Торвальдсена. Зв'язок класицизму з ідеями Просвітництва, громадянської доброчесності та суспільного служіння. Поширення неокласицистичних принципів у мистецтві Італії, німецьких земель, Великої Британії та країн Північної Європи.

Тема 42. Французький класицизм і його європейські варіанти

Франція як провідний центр класицизму кінця XVIII – першої третини XIX століття. Творчість Жака-Луї Давіда: антична історія, громадянська доброчесність, революційна проблематика та образи наполеонівської доби. Формування школи Давіда. Парадний портрет і історичний живопис Франсуа Жерара та Антуана-Жана

Гро. Творчість Жана-Огюста-Домініка Енгра: культ лінії, пластична завершеність форми, портрет, історична картина й орієнтальна тематика. Британський класицизм у творчості Бенджаміна Веста і Джона Флаксмана. Німецький варіант класицизму та діяльність Асмуса Якоба Карстенса. Відмінності національних інтерпретацій античної спадщини. Взаємодія класицистичних і ранньоромантичних тенденцій у європейському мистецтві.

Тема 43. Романтизм як художній напрям кінця XVIII – початку XIX століття

Історичні та світоглядні передумови романтизму. Реакція на раціоналізм Просвітництва, нормативність класицизму та суспільні потрясіння межі XVIII–XIX століть. Утвердження цінності індивідуального переживання, творчої свободи й уяви. Інтерес до природи, історичного минулого, Середньовіччя, фольклору, екзотичних країн і драматичних подій сучасності. Категорії піднесеного, трагічного, таємничого та фантастичного. Образ самотньої особистості й конфлікт людини із суспільством. Творчість Йоганна Генріха Фюслі та Вільяма Блейка як передумова романтичного мистецтва. Франсіско Гоя і становлення нової образності. Співіснування романтизму з класицизмом, реалізмом і академічною традицією.

Тема 44. Національні школи романтизму в європейському мистецтві

Національні варіанти романтизму та їхня залежність від історичного й культурного досвіду європейських країн. Французький романтизм: сучасна історична подія, динаміка композиції та емоційна виразність у творчості Теодора Жеріко й Ежена Делакруа. Німецький романтичний пейзаж, символіка природи та релігійно-філософський зміст творів Каспара Давида Фрідріха і Філіппа Отто Рунге. Англійська пейзажна школа: безпосереднє сприйняття природи у творчості Джона Констебла, світло, колір і категорія піднесеного у живописі Вільяма Тернера. Іспанський романтизм і творчість Франсіско Гої. Романтичні тенденції в мистецтві Центральної та Північної Європи. Вплив романтизму на подальший розвиток європейського мистецтва.

МОДУЛЬ 5. ЗАХІДНЕ МИСТЕЦТВО XIX – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XX СТОЛІТТЯ

Змістовий модуль 9. Західне мистецтво середини XIX – початку XX століття

Тема 45. Реалізм у західноєвропейському мистецтві середини і другої половини XIX століття

Історичні та соціальні передумови формування реалізму. Відмова від ідеалізації образу, звернення до повсякденного життя, праці та суспільних суперечностей. Французька реалістична школа середини XIX століття. Творчість Гюстава Курбе: програмні засади реалізму, жанрові композиції, портрет і пейзаж. Селянська тематика у творах Жана-Франсуа Мілле. Політична й соціальна сатира Оноре Дом’є, розвиток літографії та карикатури. Барбізонська школа і становлення реалістичного пейзажу. Теодор Руссо, Каміль Коро, Шарль-Франсуа Добіньї. Реалістичні тенденції в мистецтві Німеччини та Бельгії. Творчість Адольфа Менцеля, Вільгельма Лейбля і Константена Меньє. Взаємодія реалізму з романтизмом, натуралізмом та академічним мистецтвом.

Тема 46. Імпресіонізм у французькому та європейському мистецтві другої половини XIX століття

Передумови виникнення імпресіонізму у французькому мистецтві. Оновлення живописної мови, робота на пленері, передавання мінливих станів світла, кольору й атмосфери. Вплив фотографії та японської гравюри на композиційні принципи імпресіоністів. Едуар Мане і подолання академічної традиції. Виставки імпресіоністів 1874–1886 років. Серійний принцип і проблема зорового сприйняття у творчості Клода Моне. Пейзажі Каміля Піссарро й Альфреда Сіслея. Образ сучасного міста та дозвілля у творах П'єра-Огюста Ренуара. Театр, балет і нові композиційні рішення Едгара Дега. Творчість Берти Морізо і Мері Кассат. Поширення імпресіоністичних принципів у мистецтві інших європейських країн.

Тема 47. Постімпресіонізм: основні художні концепції та творчість провідних майстрів

Постімпресіонізм як сукупність різних художніх пошуків кінця XIX – початку XX століття. Переосмислення досвіду імпресіонізму, відновлення структурності форми, символічного змісту та суб'єктивної виразності образу. Творчість Поля Сезанна: конструктивна організація простору, взаємодія кольору й форми, значення для становлення мистецтва XX століття. Емоційна напруженість кольору, лінії та фактури у творах Вінсента ван Гога. Символізм, синтетизм і звернення до неєвропейських культур у творчості Поля Гогена. Неоімпресіонізм Жоржа Сера та Поля Сіньяка, теорія оптичного змішування кольорів. Паризьке міське середовище у творчості Анрі де Тулуз-Лотрека. Вплив постімпресіонізму на фовізм, експресіонізм і кубізм.

Тема 48. Символізм у європейському мистецтві кінця XIX – початку XX століття

Світоглядні та естетичні засади символізму. Реакція на позитивізм, натуралізм і безпосереднє відтворення видимого світу. Символ як засіб вираження духовних станів, ідей та прихованих смислів. Звернення до міфології, релігійних образів, сновидінь, фантазій і середньовічної культури. Французький символізм у творчості Гюстава Моро, П'єра Пюві де Шаванна та Оділона Редона. Міфологічні й алегоричні композиції Арнольда Бекліна. Бельгійський символізм: Фернан Кнопф, Жан Дельвіль і Джеймс Енсор. Психологічна проблематика та образи тривоги у творчості Едварда Мунка. Символістичні тенденції у графіці, живописі та скульптурі. Взаємозв'язок символізму з літературою, музикою, модерном та раннім експресіонізмом.

Тема 49. Модерн в образотворчому мистецтві Європи кінця XIX – початку XX століття

Модерн як міжнародний стиль європейського мистецтва межі XIX–XX століть. Національні назви та варіанти стилю: Art Nouveau, Jugendstil, сецесія, Liberty. Прагнення до оновлення художньої мови та подолання історизму. Органічна лінія, площинність, декоративність, ритм і стилізація природних форм. Взаємодія станкового, монументального і декоративного мистецтва. Віденська сецесія та творчість Густава Клімта. Графіка і плакат Альфонса Мухи, Обрі Бердслі та Теофіля-Александра Стейнлена. Творчість художників групи «Набі»: П'єр Боннар, Моріс Дені, Едуар Вюйяр. Скульптура Жоржа

Мінна. Вплив японського мистецтва, символізму й постімпресіонізму. Значення модерну для подальших художніх пошуків ХХ століття.

Змістовий модуль 10. Західне мистецтво першої половини ХХ століття

Тема 50. Фовізм та експресіонізм у європейському мистецтві початку ХХ століття

Художні пошуки початку ХХ століття та відмова від принципів натуралістичного відтворення дійсності. Фовізм: автономність кольору, узагальнення форми, площинність і декоративність композиції. Творчість Анрі Матісса, Андре Дерена, Моріса де Вламінка та Рауля Дюфі. Паризькі виставки фовістів і значення їхнього досвіду для європейського живопису. Німецький експресіонізм і діяльність об'єднань «Міст» та «Синій вершник». Творчість Ернста Людвіга Кірхнера, Еміля Нольде, Франца Марка й Августа Маке. Духовні й теоретичні пошуки Василя Кандинського. Австрійський експресіонізм у творчості Еґона Шіле та Оскара Кокошки. Колір і деформація форми як засоби емоційної та психологічної виразності.

Тема 51. Кубізм, футуризм і становлення абстрактного мистецтва

Кубізм як нова система побудови форми та простору. Вплив творчості Поля Сезанна, архаїчного й африканського мистецтва. Пабло Пікассо і Жорж Брак: протокубізм, аналітичний і синтетичний кубізм. Колаж, включення предметних фрагментів і множинність точок зору. Творчість Хуана Ґріса та Фернана Леже. Італійський футуризм, культ швидкості, техніки й сучасного міста. Творчість Умберто Боччоні, Джакомо Балли та Джино Северіні. Становлення безпредметного мистецтва у творчості Василя Кандинського, Казимира Малевича і Піта Мондріана. Орфізм Робера і Соні Делоне. Основні концепції абстракції: експресивна, геометрична та конструктивна.

Тема 52. Дадаїзм і сюрреалізм у західному мистецтві

Дадаїзм як реакція на Першу світову війну, кризу європейської культури та традиційних художніх цінностей. Цюрихський осередок дадаїзму, діяльність Гуґо Балля, Трістана Тцари, Ганса Арпа. Берлінський дадаїзм і політичний фотомонтаж Ганни Гьох та Рауля Гаусмана. Марсель Дюшан і концепція ready-made. Творчість Ман Рея та Макса Ернста. Формування сюрреалізму, маніфест Андре Бретона, вплив психоаналізу та теорії несвідомого. Принципи автоматизму, сновидні образи, випадкові поєднання і трансформація предметного світу. Творчість Сальвадора Далі, Рене Магрітта, Хуана Міро, Макса Ернста та Леонори Каррінгтон. Вплив сюрреалізму на подальший розвиток західного мистецтва.

Тема 53. Європейське мистецтво міжвоєнного періоду: «повернення до порядку», метафізичний живопис, нова речевість і магічний реалізм

Зміни в європейському мистецтві після Першої світової війни. «Повернення до порядку» як відновлення інтересу до предметної форми, класичної традиції та фігуративного образу. Неокласичний період у творчості Пабло Пікассо. Класичні тенденції у творах Андре Дерена, Джино Северіні та художників італійського новеченто. Метафізичний живопис Джорджо де Кіріко і Карло Карра: застиглий простір, загадкові предметні поєднання, відчуженість образу. Нова речевість у Німеччині, соціальна критика і травматичний досвід війни у творчості Отто Дікса, Георга Гросса та Крістіана Шада. Поняття магічного реалізму Франца Ро. Фігуративні пошуки в європейському мистецтві 1920–1930-х років.

Тема 54. Західне мистецтво 1930–1940-х років: мистецтво тоталітарних режимів і художні процеси періоду Другої світової війни

Політична радикалізація європейського життя 1930-х років і посилення державного контролю над мистецтвом. Офіційна художня культура нацистської Німеччини, фашистської Італії та Советського Союзу. Ідеологічне замовлення, пропагандистський образ, цензура і переслідування модерністського мистецтва. Виставка «дегенеративного мистецтва» 1937 року. Соціалістичний реалізм як нормативна система. Антифашистська проблематика у творчості Пабло Пікассо та його «Герніка». Мистецтво еміграції й переміщення європейських художніх осередків. Образи війни, руйнування, насильства і людського страждання. Воєнна графіка та малюнки Генрі Мура. Художній досвід Голокосту. Європейські митці у США та передумови формування нових напрямів повоєнного західного мистецтва.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	пр.	лаб.	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1.						
Змістовий модуль 1. **Мистецтво доісторичної доби, давніх цивілізацій та Егейського світу**						
Тема 1. Вступ до історії мистецтва. Мистецтво доісторичної доби.	10	2	3	-	-	5
Тема 2. Архітектура та образотворче мистецтво Давнього Єгипту.	14	4	3	-	-	7
Тема 3. Мистецтво давніх цивілізацій Межиріччя.	14	4	3	-	-	7
Тема 4. Мистецтво Мінойської та Мікенської цивілізацій.	18	5	4	-	-	9
Тема 5. Становлення давньогрецького мистецтва. Геометричний та архаїчний періоди.	19	5	4	-	-	10
Разом за змістовим модулем 1	**75**	**20**	**17**	**-**	**-**	**38**
Змістовий модуль 2. Античне та ранньохристиянське мистецтво						
Тема 6. Давньогрецьке мистецтво класичного періоду.	10	4	3	-	-	7
Тема 7. Мистецтво доби еллінізму.	14	4	4	-	-	7
Тема 8. Мистецтво етрусків і Риму республіканської доби.	13	4	3	-	-	7
Тема 9. Архітектура та образотворче мистецтво Римської імперії.	14	4	4	-	-	8
Тема 10. Мистецтво пізньої Античності та ранньохристиянської доби.	14	4	4	-	-	8
Разом за змістовим модулем 2	**75**	**20**	**18**	**-**	**-**	**37**
Всього годин	**150**	**40**	**35**	**-**	**-**	**75**
Модуль 2. МИСТЕЦТВО ДОБИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ						
Змістовий модуль 3. Мистецтво Візантії						
Тема 11. Вступ до вивчення мистецтва Візантії. Ранньохристиянське мистецтво I – IV ст.	11	3	3	-	-	5
Тема 12. Мистецтво ранньовізантійського періоду V –	13	3	3	-	-	7

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	пр.	лаб.	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
VII ст.						
Тема 13. Мистецтво періоду іконоборства (726–843 рр.).	10	3	2	-	-	5
Тема 14. Мистецтво середньовізантійського періоду. Македонське відродження.	10	3	2	-	-	5
Тема 15. Мистецтво Комніновської династії (1056–1204).	10	3	2	-	-	5
Тема 16. Мистецтво пізньовізантійського періоду. Палеологівський ренессанс.	11	3	2			6
Тема 17. Візантійська спадщина у країнах східного православ'я.	10	2	3			5
Разом за змістовим модулем 3	**75**	**20**	**17**	**-**	**-**	**38**
Змістовий модуль 4. Мистецтво середніх віків в Європі						
Тема 18. Вступ до вивчення мистецтва середньовіччя. Дороманське мистецтво.	8	2	2	-	-	4
Тема 19. Особливості романського стилю. Мистецтво Оттонівської імперії.	8	2	2	-	-	4
Тема 20. Мистецтво Франції, Німеччини періоду романіки.	9	3	2	-	-	4
Тема 21. Мистецтво Італії, Іспанії, Англії періоду романіки.	8	2	2	-	-	4
Тема 22. Особливості готичного мистецтва. Мистецтво Франції.	11	3	3	-	-	5
Тема 23. Мистецтво Німеччини періоду готики.	8	2	2			4
Тема 24. Мистецтво Англії, Іспанії періоду готики.	8	2	2			4
Тема 25. Середньовічне мистецтво Центральної і Північної Європи.	7	2	1			4
Тема 26. Мистецтво Італії періоду готики. Проторенесанс. Інтернаціональна готика.	8	2	2			4
Разом за змістовим модулем 4	**75**	**20**	**18**	**-**	**-**	**37**
Всього годин	**150**	**40**	**35**	**-**	**-**	**75**
Модуль 3. МИСТЕЦТВО ДОБИ ВІДРОДЖЕННЯ						
Змістовий модуль 5. Мистецтво Відродження в Італії						
Тема 27. Вступ до вивчення мистецтва Відродження.	13	4	4	-	-	6
Тема 28. Мистецтво Раннього Відродження в Італії. Італійські школи мистецтва Раннього Відродження.	24	6	4	-	-	13
Тема 29. Високе Відродження в Італії.	23	6	5	-	-	12
Тема 30. Мистецтво Пізнього Відродження. Маньєризм	15	4	4	-	-	7
Разом за змістовим модулем 5	**75**	**20**	**17**	**-**	**-**	**38**
Змістовий модуль 6. Мистецтво Північного Відродження						
Тема 31. Мистецтво Відродження в Нідерландах.	25	6	5	-	-	14
Тема 32. Мистецтво Відродження в Німеччині.	23	6	5	-	-	12
Тема 33. Мистецтво Відродження у Франції.	14	4	4	-	-	6
Тема 34. Мистецтво Відродження в Іспанії.	13	4	4	-	-	5
Разом за змістовим модулем 6	**75**	**20**	**18**	**-**	**-**	**37**

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	пр.	лаб.	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Всього годин	**150**	**40**	**35**	**-**	**-**	**75**
Модуль 4.						
Змістовий модуль 7. Європейське мистецтво XVII – першої половини XVIII століття.						
Тема 35. Італійське мистецтво XVII століття. Формування і розвиток бароко.	10	2	3	-	-	5
Тема 36. Мистецтво Фландрії та Іспанії XVII століття**.**	14	4	3	-	-	7
Тема 37. Французьке мистецтво XVII століття. Бароко і класицизм**.**	14	4	3	-	-	7
Тема 38. Голландське мистецтво XVII століття**.**	18	5	4	-	-	9
Тема 39. Європейське мистецтво першої половини XVIII століття. Пізнє бароко і рококо.	19	5	4	-	-	10
Разом за змістовим модулем 7	**75**	**20**	**17**	**-**	**-**	**38**
Змістовий модуль 8. Європейське мистецтво XVIII – початку XIX століття						
Тема 40. Художня культура Європи доби Просвітництва.	10	4	3	-	-	7
Тема 41. Класицизм у європейському образотворчому мистецтві.	14	4	4	-	-	7
Тема 42. Французький класицизм і його європейські варіанти.	13	4	3	-	-	7
Тема 43. Романтизм як художній напрям кінця XVIII – початку XIX ст..	14	4	4	-	-	8
Тема 44. Національні школи романтизму в європейському мистецтві.	14	4	4	-	-	8
Разом за змістовим модулем 8	**75**	**20**	**18**	**-**	**-**	**37**
Всього годин	**150**	**40**	**35**	**-**	**-**	**75**
Модуль 5.						
Змістовий модуль 9. Західне мистецтво середини XIX – початку XX століття						
Тема 45. Реалізм у західноєвропейському мистецтві середини і другої половини XIX століття.	10	2		-	-	5
Тема 46. Імпресіонізм у французькому та європейському мистецтві другої половини XIX століття.	14	4		-	-	7
Тема 47. Постімпресіонізм: основні художні концепції та творчість провідних майстрів.	14	4		-	-	7
Тема 48. Символізм у європейському мистецтві кінця XIX – початку XX століття.	18	5		-	-	9
Тема 49. Модерн в образотворчому мистецтві Європи кінця XIX – початку XX століття.	19	5		-	-	10
Разом за змістовим модулем 9	**75**	**20**	**17**	**-**	**-**	**38**
Змістовий модуль 10. Західне мистецтво першої половини XX століття						
Тема 50. Фовізм та експресіонізм у європейському мистецтві початку XX століття.	10	4	3	-	-	7
Тема 51. Кубізм, футуризм і становлення абстрактного	14	4	4	-	-	7

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	пр.	лаб.	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
мистецтва.						
Тема 52. Дадаїзм і сюрреалізм у західному мистецтві.	13	4	3	-	-	7
Тема 53. Європейське мистецтво міжвоєнного періоду: «повернення до порядку», метафізичний живопис, нова речевість і магічний реалізм.	14	4	4	-	-	8
Тема 54. Західне мистецтво 1930–1940-х років: мистецтво тоталітарних режимів і художні процеси періоду Другої світової війни.	14	4	4	-	-	8
Разом за змістовим модулем 10	**75**	**20**	**18**	**-**	**-**	**37**
Всього годин	**150**	**40**	**35**	**-**	**-**	**75**
Всього годин за курс	**750**	**200**	**175**	-	**-**	**375**

6. Теми практичних / семінарських занять[1]

Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Тема 1. Художня мова палеолітичного мистецтва: печерні ансамблі Ласко, Альтаміри та Шове	3
Тема 2. Поховальний комплекс у мистецтві Давнього Єгипту: архітектура, рельєф і розпис	3
Тема 3. Образ правителя в монументальному мистецтві Шумеру, Аккаду, Вавилонії та Ассирії	3
Тема 4. Палацова культура Егейського світу: простір, монументальний живопис і предметне середовище	4
Тема 5. Образ людини в давньогрецькій скульптурі та вазописі геометричного й архаїчного періодів	4
Тема 6. Класичний ідеал людини у давньогрецькій скульптурі V–IV століть до н. е.	3
Тема 7. Драматургія елліністичного образу: Пергамський вівтар, Ніка Самофракійська, Лаокоон	4
Тема 8. Від етруської теракотової пластики до римського веристичного портрета	3
Тема 9. Простір, міфологія і повсякденне життя у помпейському настінному живописі	4
Тема 10. Ранньохристиянська базиліка: організація простору та система монументального оздоблення	4
Модуль 2. Тема 11. Мистецтво ранньохристиянської доби (III – IV ст.).	3
Тема 12. Перший розквіт візантійського мистецтва – «Золота доба» Юстиніана (VI ст.)	3

[1] **Примітка**. Тематика, зміст і послідовність окремих семінарських занять можуть варіюватися залежно від рівня підготовки здобувачів освіти, ступеня засвоєння навчального матеріалу та особливостей освітнього процесу в конкретній академічній групі за умови досягнення передбачених робочою програмою результатів навчання.

Тема 13. Іконографічний канон у візантійському мистецтві	2
Тема 14. Другий розквіт візантійського мистецтва – Македонське Відродження (друга пол. IX – перша пол. XI ст.).	2
Тема 15. Тема. Система декору хрестово-купольного храму(на прикладі храмів Харкова).	2
Тема 16. Третій розквіт візантійського мистецтва – Палеологівський ренесанс (друга пол. XIII – перша пол. XV ст.).	2
Тема 17. Візантійська спадщина	3
Тема 18. Середньовічна картина світу та її відбиття в образотворчому мистецтві	2
Тема 19. Дороманське мистецтво	2
Тема 20. Особливості романської пластики	2
Тема 21. Монументальний живопис періоду романіки	2
Тема 22. Іконографічна програма порталу готичного храму	3
Тема 23. Еволюція готичної скульптури.	2
Тема 24. Еволюція вітражного мистецтва періоду готики.	2
Тема 25. Центри розвитку готичної книжкової мініатюри.	1
Тема 26. Біблійні сюжети в мистецтві Проторенесансу. Історіографія історії мистецтва середніх віків в Європі	2
Модуль 3. Тема 27. Художні проблеми мистецтва Відродження	4
Тема 28. Гуманістичні теми в мистецтві Високого Відродження	4
Тема 29. Композиційні схеми розповсюджених біблійних сюжетів в мистецтві Відродження. Порівняльна характеристика	5
Тема 30. Композиційні схеми розповсюджених біблійних сюжетів в мистецтві Відродження. Порівняльна характеристика	4
Тема 31. Музейні колекції світу, де представлено західноєвропейське мистецтво Відродження. Колекція творів живопису і графіки в зібранні Харківського художнього музею (заняття в ХХМ)	5
Тема 32. Мистецтво Нідерландів доби Відродження. Художньо-стилістичні особливості	5
Тема 33. Мистецтво Німеччини доби Відродження. Художньо-стилістичні особливості.	4
Тема 34. Взаємовплив Італійського і Північного Відродження.	4
Модуль 4. Тема 35. Світло, простір і драматургія образу у творчості Караваджо	3
Тема 36. Бароковий синтез архітектури і скульптури у творчості Лоренцо Берніні	3
Тема 37. Портрет у мистецтві Фландрії та Іспанії XVII століття: типологія й образно-пластичні рішення	3
Тема 38. Побутовий жанр і натюрморт у голландському живописі XVII століття	4
Тема 39. Живопис рококо: композиція, колорит і декоративні принципи	4
Тема 40 Жанрова система європейського мистецтва доби Просвітництва	3
Тема 41. Античний канон та його інтерпретація в європейському неокласицизмі	4

Тема 42. Образ героя в живописі та скульптурі класицизму	3
Тема 43. Романтична концепція пейзажу в європейському мистецтві	4
Тема 44. Історичний живопис романтизму: сюжет, композиція та емоційна виразність	4
Модуль 5. Тема 45. Принципи зображення сучасності в західноєвропейському реалізмі	3
Тема 46. Композиційні та колористичні пошуки французького імпресіонізму	3
Тема 47. Трансформація живописної системи у творчості постімпресіоністів	3
Тема 48. Образ і символ у європейському живописі кінця XIX століття	4
Тема 49. Формотворчі та декоративні принципи європейського модерну	4
Тема 50. Колір і деформація форми у фовізмі та експресіонізмі	3
Тема 51. Предмет і простір у кубізмі та футуризмі	4
Тема 52. Художні принципи абстрактного мистецтва: основні напрями та майстри	3
Тема 53. адаїзм і сюрреалізм: методи перетворення предметного образу	4
Тема 54. Фігуративне мистецтво 1920–1930-х років: пластичні системи та стилістичні варіанти	4
Всього годин	**175**

7. Самостійна робота

№ №	Назва теми	Кількість годин
1.	**М1.** Основні наукові концепції походження та функцій доісторичного мистецтва.	
2.	Канон і його трансформації в давньоєгипетському скульптурному портреті.	
3.	Циліндричні печатки Межиріччя як джерело вивчення міфології та повсякденного життя.	
4.	Образ людини і природи в мінойському та мікенському мистецтві: порівняльна характеристика.	
5.	Вплив художніх традицій Стародавнього Сходу на формування давньогрецького мистецтва архаїчного періоду.	
6.	Поліхромія давньогрецької скульптури та її значення для сучасного сприйняття античного мистецтва.	
7.	Скульптурні школи елліністичного світу: особливості образної системи та пластичної мови.	
8.	Поховальний живопис етрусків як джерело уявлень про їхню релігію і повсякденне життя.	
9.	Імператорський портрет та історичний рельєф Стародавнього Риму як засоби репрезентації влади.	
10.	Трансформація античних образів і сюжетів у ранньохристиянському мистецтві.	
11.	**М.2** Витоки мистецтва Візантії	5
	Ранньохристиянські центричні храми та базиліки	
	Сюжети катакомбних розписів та їх символістичне тлумачення.	
12.	Прообраз ікони. Ікони ранньовізантійського	7

	періоду.	
13.	Печерні храми Каппадокії. Світське мистецтво Візантії	5
14.	Види монументального живопису Візантії	5
	Перегородчаста емаль Візантії. Техніка, сюжети, використання	
15.	Еволюція іконостасу	5
	Книжкова мініатюра періоду розквіту	
16.	Пізньовізантійське мистецтво і мистецтво Західної Європи. Мистецтво візантійських провінцій	6
17.	Джерела з історії мистецтва Візантії	5
	Видатні дослідники мистецтва Візантії	
	Візантійська спадщина на Балканах, Закавказзі	
	Мистецтво Візантії в музейних зібраннях світу	
18.	Англо-ірландська мініатюра дороманської доби	4
	Каролінгська мініатюра	
19.	Мистецтво гобелену в середньовічній Європі	4
	Народні образи в мистецтві романіки	
20.	«Світлофонні» і «темнофонні» розписи у Франції	4
	Декор німецьких соборів	
21.	Скульптури Бенедетто Антеламі	4
	Фронталес в Іспанії	
	Англійська мініатюра	
22.	Мистецтво середньовіччя в музейних зібраннях світу	5
	Джерела з історії мистецтва середніх віків	
	Вітражні техніки	
	Готична книжкова мініатюра Франції	
23.	Світські образи в готичній скульптурі Німеччини	4
	Зародження портрету в мистецтві готики	
24.	Ретабло в Іспанії	4
25.	Вівтарний живопис Чехії	4
26.	Визначні твори мистецтва інтернаціональної готики	4
	Скульптурні композиції Арнольфо ді Камбіо	
27.	**М.3** Теоретичні праці мистців Відродження	6
	Гуманізм і античність як ідейні чинники італійського Відродження	
	Поширені біблійні сюжети і образи Відродження	
28.	Проблема перспективи в епоху Відродження	13
	Проблема анатомії і пропорцій людського тіла в епоху Відродження	
	Майоліка в творчості мистців делла Робіа	
	Пейзаж в творах мистців Відродження	
29.	Мистецтво італійського Відродження в музейних зібраннях світу	12
	Мистецтво італійського Відродження в музейних зібраннях України	
30.	Історіографія мистецтва італійського Відродження. Праці видатних мистецтвознавців з мистецтва Відродження	7
31.	Гуманізм, «нове благочестя», Реформація як ідейні чинники мистецтва Відродження	14
	Нідерландські маньєристи	
	Представники романізму в Північному Відродженні	
	Гравюри Луки Лейденського	
32.	Рисунки Альбрехта Дюрера	12
	«Дунайська школа»	

33.	Придворний характер французького Відродження	6
34.	Мистецтво Північного Відродження в музейних зібраннях світу	5
	Мистецтво Північного Відродження в музейних зібраннях України	
	Джерела з історії мистецтва Північного Відродження. Карел ван Мандер та Д. Вазарі як перші бібліографи мистців Відродження	
32.	**М.4.** Дискусія пуссеністів і рубеністів у Французькій королівській академії живопису і скульптури	
33.	Художній ринок, колекціонування та жанрова спеціалізація живописців у Голландській республіці	
34.	Жанр «галантних свят» у французькому живописі першої половини XVIII століття	
35.	Караваджизм поза межами Італії: поширення та національні інтерпретації	
36	Паризькі салони та становлення художньої критики у працях Дені Дідро	
37	Археологічні відкриття в Геркуланумі й Помпеях та їхній вплив на формування неокласицизму	
38	На межі двох естетик: творчість Енгра	
39	Категорії піднесеного, трагічного і фантастичного в естетиці романтизму	
40	Романтичний пейзаж у творчості Каспара Давида Фрідріха, Джона Констебла і Вільяма Тернера: порівняльна характеристика	
41	**М.5.** «Павільйон реалізму» Гюстава Курбе 1855 року та утвердження незалежної позиції художника	
42	Вплив фотографії та японської гравюри на композиційні пошуки французьких імпресіоністів	
43	Натюрморт у творчості Поля Сезанна, Вінсента ван Гога і Поля Гогена: порівняльна характеристика	
44	Міфологічні образи та уявлення про природу людини у творчості європейських символістів	
45	Книжкова і журнальна графіка модерну у творчості Обрі Бердслі, Альфонса Мухи та художників віденської сецесії	
46	Художні програми об’єднань «Міст» і «Синій вершник»: спільні риси та відмінності	
47	Колаж у кубізмі й футуризмі та розширення меж художнього твору	
48	Ready-made Марселя Дюшана і зміна уявлень про природу мистецтва	
48	Досвід Першої світової війни у творчості Отто Дікса і Георга Гросса	
50	Виставка «Дегенеративне мистецтво» 1937 року як інструмент культурної політики нацистської Німеччини	
	Всього годин	375

8. Методи навчання

Методи навчання визначаються відповідно до мети й завдань дисципліни та спрямовані на засвоєння теоретичних знань, формування фахових умінь, розвиток критичного мислення і навичок самостійної навчально-дослідницької роботи. У викладанні дисципліни застосовуються:

– словесні методи: лекція, пояснення, проблемний виклад, навчальна бесіда, дискусія;

– наочні методи: демонстрація та коментований розгляд творів мистецтва, архітектурних планів, схем, карт і мультимедійних матеріалів;

– навчання на основі аналізу мистецького твору: формально-стилістичний, іконографічний, порівняльний та історико-культурний аналіз;

– робота з музейними зібраннями, електронними каталогами та цифровими колекціями;

– інтерактивні методи: обговорення проблемних питань, робота в малих групах, підготовка та представлення індивідуальних і групових презентацій;

– практичні методи: виконання аналітичних, атрибуційних, тестових і письмових завдань, підготовка усних повідомлень;

– самостійна робота з фаховою літературою, каталогами, музейними та цифровими ресурсами.

9. Методи контролю

Контроль результатів навчання здійснюється у формах поточного, модульного та підсумкового семестрового контролю.

Поточний контроль передбачає усне опитування, участь в обговореннях на семінарських заняттях, виконання тестових, письмових і візуально-аналітичних завдань, підготовку доповідей і презентацій, аналітичне опрацювання мистецтвознавчих джерел, перевірку результатів самостійної роботи.

Модульний контроль здійснюється у формі модульної контрольної роботи.

Формою *підсумкового семестрового контролю* є іспит.

10. Критерії оцінювання результатів навчання:

90–100 балів («відмінно» за національною шкалою, А – за шкалою ECTS)

Здобувач/ка вищої освіти демонструє повні, системні та ґрунтовні знання змісту дисципліни, вільно володіє мистецтвознавчою термінологією, самостійно аналізує та аргументовано атрибутує мистецькі пам’ятки, визначає їхні стильові, іконографічні й образно-пластичні особливості. Встановлює зв’язки між художніми явищами та відповідним історико-культурним контекстом, переконливо обґрунтовує власні висновки, надає повні відповіді на основні й додаткові запитання. Використовує додаткові наукові джерела та доречні приклади. Усі передбачені програмою завдання виконує в повному обсязі та на високому фаховому рівні.

82–89 балів («добре» за національною шкалою, В – за шкалою ECTS)

Здобувач/ка вищої освіти демонструє системне знання теоретичного матеріалу, розуміє основні етапи й закономірності розвитку зарубіжного мистецтва, коректно використовує фахову термінологію. Самостійно характеризує та аналізує мистецькі пам’ятки, визначає їхню історико-культурну належність і художні особливості. У відповідях та атрибуції допускає окремі неточності, які не впливають на загальну правильність

висновків. Передбачені програмою завдання виконує в повному обсязі та на належному рівні.

75–81 бал («добре» за національною шкалою, C – за шкалою ECTS)

Здобувач/ка вищої освіти демонструє загалом достатнє знання матеріалу, проте має прогалини в окремих питаннях. Правильно визначає основні етапи, стилі, напрями та мистецькі школи, володіє базовою фаховою термінологією. Відповіді переважно правильні, але не завжди достатньо аргументовані. Під час аналізу й атрибуції мистецьких пам'яток допускає помилки у визначенні часу створення, авторства, стильової належності або художніх особливостей. Передбачені програмою завдання виконано на достатньому рівні, хоча в них наявні окремі змістові недоліки.

64–74 бали («задовільно» за національною шкалою, D – за шкалою ECTS)

Здобувач/ка вищої освіти засвоїв/ла основний матеріал дисципліни, але знання мають фрагментарний і недостатньо систематизований характер. Розпізнає основні мистецькі явища та пам'ятки, проте має труднощі з їх самостійною характеристикою, атрибуцією, використанням фахової термінології та встановленням історико-культурних зв'язків. Відповіді потребують уточнень і додаткових запитань викладача. У виконаних завданнях наявні змістові помилки, однак здобувач/ка загалом демонструє досягнення основних результатів навчання.

60–63 бали («задовільно» за національною шкалою, E – за шкалою ECTS)

Здобувач/ка вищої освіти засвоїв/ла мінімально необхідний обсяг навчального матеріалу. Відтворює окремі факти, поняття та характеристики, розпізнає частину основних мистецьких пам'яток, проте має значні прогалини у знаннях і недостатньо володіє фаховою термінологією. Аналіз та атрибуція творів здійснюються на елементарному рівні й потребують допомоги викладача. У відповідях і виконаних завданнях наявні суттєві помилки, але продемонстровано мінімальний рівень досягнення передбачених програмою результатів навчання.

35–59 балів («незадовільно» за національною шкалою, FX – за шкалою ECTS)

Здобувач/ка вищої освіти демонструє недостатній рівень засвоєння навчального матеріалу, не володіє необхідним обсягом базових знань і фаховою термінологією, має суттєві труднощі з визначенням, атрибуцією та характеристикою мистецьких пам'яток. Відповіді є фрагментарними та містять значну кількість помилок. Основні результати навчання не досягнуті, а передбачені програмою завдання виконані частково або на незадовільному рівні. Для отримання позитивної оцінки необхідне доопрацювання завдань і повторне складання підсумкового контролю.

1–34 бали («незадовільно» за національною шкалою, F – за шкалою ECTS)

Здобувач/ка вищої освіти не опанував/ла основного змісту дисципліни, не демонструє базових знань з історії зарубіжного мистецтва, не володіє фаховою термінологією, не може визначити й охарактеризувати основні мистецькі явища та пам'ятки. Більшість обов'язкових завдань не виконано, передбачені

програмою результати навчання не досягнуті, підсумковий контроль не складено. Для отримання кредитів ECTS передбачене обов'язкове повторне вивчення дисципліни.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

ІСПИТ

<table>
<tr><td colspan="12">Поточне тестування та самостійна робота</td><td rowspan="2">Підсумковий контроль (іспит)</td><td rowspan="2">Сума</td></tr>
<tr><td colspan="12">1 модуль</td></tr>
<tr><td colspan="6">Змістовий модуль № 1</td><td colspan="6">Змістовий модуль № 2</td><td rowspan="3">10</td><td rowspan="3">100</td></tr>
<tr><td>Т1</td><td>Т2</td><td>Т3</td><td>Т4</td><td>Т5</td><td>СР</td><td>Т6</td><td>Т7</td><td>Т8</td><td>Т9</td><td>Т10</td><td>СР</td></tr>
<tr><td>0-7</td><td>0-7</td><td>0-7</td><td>0-7</td><td>0-7</td><td>0-10</td><td>0-7</td><td>0-7</td><td>0-7</td><td>0-7</td><td>0-7</td><td>0-10</td></tr>
<tr><td colspan="12">2 модуль</td><td rowspan="2">Підсумковий контроль (іспит)</td><td rowspan="2">Сума</td></tr>
<tr><td colspan="6">Змістовий модуль № 3</td><td colspan="6">Змістовий модуль № 4</td></tr>
<tr><td>Т11-12</td><td>Т13-14</td><td>Т15-16</td><td>Т17</td><td></td><td>К/СР</td><td>Т18-19</td><td>Т20-21</td><td>Т22-23</td><td>Т24-26</td><td></td><td>К/СР</td><td>20</td><td>100</td></tr>
<tr><td>0-5</td><td>0-5</td><td>0-5</td><td>0-5</td><td></td><td>0-20</td><td>0-5</td><td>0-5</td><td>0-5</td><td>0-5</td><td></td><td>0-20</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="12">3 модуль</td><td rowspan="2">Підсумковий контроль (іспит)</td><td rowspan="2">Сума</td></tr>
<tr><td colspan="6">Змістовий модуль № 5</td><td colspan="6">Змістовий модуль № 6</td></tr>
<tr><td>Т27</td><td>Т28</td><td>Т29</td><td>Т30</td><td colspan="2">К/СР</td><td>Т31</td><td>Т32</td><td>Т33</td><td>Т34</td><td colspan="2">К/СР</td><td>20</td><td>100</td></tr>
<tr><td>0-5</td><td>0-5</td><td>0-5</td><td>0-5</td><td colspan="2">0-20</td><td>0-5</td><td>0-5</td><td>0-5</td><td>0-5</td><td colspan="2">0-20</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="12">4 модуль</td><td rowspan="2">Підсумковий контроль (іспит)</td><td rowspan="2">Сума</td></tr>
<tr><td colspan="6">Змістовий модуль № 7</td><td colspan="6">Змістовий модуль №8</td></tr>
<tr><td>Т35</td><td>Т36</td><td>Т37</td><td>Т38</td><td>Т39</td><td>СР</td><td>Т40</td><td>Т41</td><td>Т42</td><td>Т43</td><td>Т44</td><td>СР</td><td>10</td><td>100</td></tr>
<tr><td>0-7</td><td>0-7</td><td>0-7</td><td>0-7</td><td>0-7</td><td>0-10</td><td>0-7</td><td>0-7</td><td>0-7</td><td>0-7</td><td>0-7</td><td>0-10</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="12">5 модуль</td><td rowspan="2">Підсумковий контроль (іспит)</td><td rowspan="2">Сума</td></tr>
<tr><td colspan="6">Змістовий модуль №9</td><td colspan="6">Змістовий модуль № 10</td></tr>
<tr><td>Т45</td><td>Т46</td><td>Т47</td><td>Т48</td><td>Т9</td><td>СР</td><td>Т50</td><td>Т51</td><td>Т52</td><td>Т53</td><td>Т54</td><td>СР</td><td>10</td><td>100</td></tr>
<tr><td>0-7</td><td>0-7</td><td>0-7</td><td>0-7</td><td>0-7</td><td>0-10</td><td>0-7</td><td>0-7</td><td>0-7</td><td>0-7</td><td>0-7</td><td>0-10</td><td></td><td></td></tr>
</table>

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, диференційованого заліку, курсового проекту (роботи),	для заліку

		практики	
90 – 100	**A**	відмінно	зараховано
82-89	**B**	добре	
75-81	**C**		
64-74	**D**	задовільно	
60-63	**E**		
35-59	**FX**	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	**F**	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

1. Березіна І. В. Історія зарубіжного мистецтва : навч. посіб. для студентів мистец. спец.; М-во освіти і науки України, Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка. Кам'янець-Подільський : Сисин О. В. : Абетка. 2015. 75 с.
2. Мельничук Л.Ю. Історія зарубіжного мистецтва. Образотворче мистецтво від давнини до XVI ст. Навчально-методичний комплекс для студентів ОПП «Мистецтвознавство» першого бакалаврського рівня вищої освіти. Харків: ХДАДМ, 2020. 186 с.
3. Презентації з тем курсу, альбоми з образотворчого мистецтва, ілюстративний матеріал.

13. Рекомендована література
Основна:

1. Білан Т.О. Історія зарубіжного мистецтва: методичні матеріали до семінарських занять. Навчальний посібник. – Дрогобич: РВ ДДПУ імені Івана Франка. 2011. 189 с. 2.
2. Вдовицька О. В. Архітектура й мистецтво східного середньовіччя: Візантія, КиївськаРусь, арабські країни: навчальний посібник, Харків, 2010.
3. Велика ілюстрована енциклопедія історії мистецтв / пер. з англ. К.: Махаон-Україна. 2007. 512 с.
4. Годж, С. Коротка історія мистецтва / пер. з анг. Львів, 2021.
5. Драч Г.В. Історія мистецтв. 2013. URL : https://stud.com.ua/13552/kulturologiya/istoriya_mistetstv
6. Дюбі, Ж. Доба соборів. Мистецтво та суспільство 980–1420 рр. / пер. з фр. Київ, 2003.
7. Кінг Р. Леонардо і Тайна вечеря / пер. з анг. Київ, 2020.
8. Куліш О. Історія зарубіжного мистецтва. ЧНУ ім. Б. Хмельницького. 2015. 276 с.
9. Образотворче мистецтво. Енциклопедичний словник-довідник. Київ, 2007.
10. Тоцька І. Мозаїки та фрески Софії Київської. Київ, 1980.
11. Фартінг Стівен. Історія мистецтва від найдавніших часів до сьогодення. Київ, 2019.

12. Atroshenko, V. I.; Collins, Judith (1985). The Origins of the Romanesque. London.

13. Beckwith, John (1964). Early Medieval Art: Carolingian, Ottonian, Romanesq.Thames & Hudson.

14. Benesch, Otto. The Art of the Renaissance in Northern Europe: Its Relation to the Contemporary Spiritual and Intellectual Movements. Cambridge, Massachusetts 1945. Reprinted Hamden, Conn. 1964. Calkins, Robert G. (1979). Monuments of Medieval Art. New Yor.

15. Cormack, Robin (1985). Writing in Gold, Byzantine Society and its Icons. London.

16. Cormack, Robin (1997). Painting the Soul; Icons, Death Masks and Shrouds. London. (1975). Byzantine Style and Civilization. Baltimore.

17. Demus, Otto. (2021) [1947] Byzantine Mosaic Decoration; Aspects of Monumental Art in Byzantium London.

18. Demus, Otto. (1970) Byzantine Art and the West (The Wrightsman lectures)

19. Dodwell, C. R. (1993). The Pictorial arts of the West, 800-1200. New Haven.

20. Dvořák, Max. Geschichte der italienischen Kunst im Zeitalter der Renaissance, 2 Vol.,1928.

21. Gombrich E. H. The Story of Art. Phaidon Press; 16th edition, 1995. 688 p.

22. Hinks, Roger (1974) [1935]. Carolingian Art. University of Michigan Press.

23. Hoffman, Eva R. (2007) Late Antique and Medieval Art of the Mediterranean World, Blackwell Publishing.

24. *Janson, H. W. History of Art*: A survey of the Major Visual Arts from the Dawn of History to the Present Day. London, 1987.

25. *Leonardo da Vinci. Ed by I. A. Richter. Oxford Worlds Classics*, 1998.

26. Panofsky, Erwin. Early Netherlandish Painting, Its Origins and Character. Harvard University Press, 1953.

27. Panofsky, Erwin. Das Leben und die Kunst Albrecht Dürers. ins Deutsche übersetzt von Lise Lotte Möller, München 1977 (erste engl. Ausgabe: 1943).

28. Pevsner N. The Englishness of English Art. Hassell Street Press, 2021. 216 p.

29. Venturi L. Painting and Painters: How to Look at a Picture. From Giotto to Chagall. Porter Press, 2011. 328 p.

30. Woermann K. Geschichte der Kunst aller Zeiten und Völker (three volumes, 1900–05). Vero Verlag , 2019. 796 p.

31. Wölfflin, Heinrich. Renaissance and Baroque. Cornell University Press, 1967.

Допоміжна:

1. Вольський С. Мистецтво художньої емалі впродовж століть: спроба відновлення втрачених технологій у сучасній практиці художника-ювеліра. *Вісник Львівської академії мистецтв.* Вип. 27. 2015. С. 86–92.

2. Дзюбан Р. Львівські рисунки Дюрера: проблеми втрати й повернення. *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника.* Львів, 2005. Вип. 13. С. 336–359.

3. Еко, У. Історія європейської цивілізації. Середньовіччя. Собори. Лицарі.

Міста / пер. з італ. Харків, 2018.

4. Козлов Г. Замах на мистецтво: арт-детектив. Київ, 2020.

5. Куліш О. Образи небесних сил у монументальному мистецтві Візантії. *GLORIA BIBLIOSPHERAE (Нишката на Ариадна*). Софія, 2016. С. 557–563.

6. Куліш О. Образи небесних сил у монументальному мистецтві Візантії. *GLORIA BIBLIOSPHERAE (Нишката на Ариадна*). Софія, 2016. С. 557–563.

7. Логвин Г. Собор Святої Софії в Києві: книга-альбом. Київ, 2001.

8. Мельничук Л. Графічні твори Альбрехта Дюрера в мистецьких колекціях Слобожанщини/ *Мистецтвознавчий автограф : зб. наук. пр.* Львів, 2010. № 4 – 5. С. 182 – 190.

9. Мистецтво Західної Європи та Сходу XV – XX ст. Із зібрання Харківського художнього музею / В. Мизгіна, Т. Прокатова, Т. Литовко, Л. Мельничук. Харків, 2009.

10. Пуцко В. Візантійське художнє ремесло і Київська Русь. *ЗНТШ*. Т. 127. С. 16–29.

11. Степовик Д. Візантологія. Жовква: Місіонер, 2013. 352 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України. URL: http://mari.kiev.ua/
2. Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАНУ. URL: http://etnolog.org.ua/
3. Культурологічна бібліотека. URL: http://kultura.ho.ua/books_ku.html
4. Музей мистецтв ім. В. і Б. Ханенків, Київ. URL: https://khanenko.museum/
5. Музей східного і західного мистецтва, Одеса. URL: https://oweamuseum.odessa.ua/
6. Національний художній музей України. URL: https://namu.ua
7. Харківський художній музей. URL: https://artmuseum.kh.ua/
8. Національна бібліотека України ім. В. Вернадського. URL: http://www.nbuv.gov.ua/node/123
9. Харківська державна наукова бібліотека. В.Г. Короленко. URL: https://korolenko.kharkov.com/
10. Харківський обласний центр культури і мистецтва. URL: https://www.youtube.com/@metodcen
11. Musée du Louvre (Париж) https://www.louvre.fr/
12. The British Museum (Лондон) https://www.britishmuseum.org/
13. Tate Britain (Лондон) https://www.tate.org.uk/visit/tate-britain
14. Tate Modern (Лондон) https://www.tate.org.uk/visit/tate-modern Victoria
15. Albert Museum (Лондон) https://www.vam.ac.uk/collections?type=featured

16. Musée d'Art moderne de la Ville de Paris (Париж) https://www.mam.paris.fr/
17. Musée national d’Art moderne — Centre de création industrielle (MNAM / CCI)
18. (Париж) https://www.centrepompidou.fr/fr/
19. Galleria d'arte moderna (Милан) http://www.gam-milano.com/it/le-collezioni/
20. Museum of Modern Art / MoMA (Нью-Йорк) https://www.moma.org/collection/
21. Albertina (Відень) https://www.albertina.at/
22. Museum Moderner Kunst Stiftung Ludwig Wien/ MUMOK (Відень) https://www.mumok.at/
23. Berlinische Galerie (Берлін) https://berlinischegalerie.de/